

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

อุทยานแห่งชาตินับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติถูกบุกรุกพื้นที่และทรัพยากรถูกทำลาย ตลอดจนสัตว์ป่าก็ถูกล่าไปขาย จึงมีคำถามว่าจะทำอย่างไรจึงจะพัฒนาอุทยานแห่งชาติให้มีความยั่งยืน จากคำถามนี้จึงทำให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะสร้างแผนการพัฒนาอุทยานแห่งชาติให้เป็นอุทยานแห่งชาติที่ยั่งยืนโดยการสร้างคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางธรรมชาติจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยจะศึกษาอุทยานแห่งชาติแก่กระงานเป็นกรณีศึกษา

ซึ่งในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติให้เกิดความยั่งยืนนั้นจะต้องแก้ปัญหาในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้ (1) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวที่มากพอ (2) ด้านสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด (3) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ต้องป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่า/การตัดไม้/ทำลายป่า และสร้างให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงการรักษาความสะอาดและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (4) ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ จะต้องสร้างความสะอาดด้านสาธารณูปโภคและที่พักในอุทยานฯ บริหารจัดการพื้นที่ทับซ้อนระหว่างอุทยานฯ/เขตฯ กับชุมชน ต้องแก้ปัญหาด้านงบประมาณในการดำเนินงานที่ไม่เพียงพอ และต้องเพิ่มเจ้าหน้าที่ ตลอดจนเครื่องมือในการปฏิบัติงาน (5) ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างความปลอดภัยในการเดินทางภายในแหล่งท่องเที่ยว (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ, 2555) ซึ่งในการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนนั้นจะต้องใช้หลักการบริหารจัดการ การอนุรักษ์ธรรมชาติและ การสร้างคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยว (นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร และคนอื่นๆ, 2554, หน้า 109)

ในการการสร้างคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางธรรมชาติจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาตินั้นควร ประกอบด้วย กิจกรรมที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ การพายเรือ/ล่องแก่ง การส่องสัตว์/ดูนก การเที่ยวถ้ำ/น้ำตก การตั้งแคมป์ การปีนเขา/ไต่เขา การท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร/บำเพ็ญประโยชน์ การเดินป่าและการศึกษาธรรมชาติ (อรทัย เลิศวรรณวิทย์ และจิระวัฒน์ อนุวิชานนท์, 2555, หน้า 74) นอกจากนี้คุณค่าตราแหล่งเที่ยวนั้นอาจเกิดจากการตอบสนองด้านอารมณ์และคุณค่าด้านชื่อเสียงภาพลักษณ์ ซึ่งจะส่งผลต่อความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวและส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำในอนาคต (นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร และคนอื่นๆ, 2554, หน้า 108)

ในการพัฒนาอุทยานแห่งชาตินั้นจะต้องคำนึงถึงยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ (1) ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ เพื่อการอนุรักษ์ คุ้มครอง พื้นฟู และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (2) ศึกษา วิจัย และพัฒนาฐานข้อมูลให้เป็นระบบและทันสมัย (3) มีการบริหารจัดการพื้นที่ให้เป็นสถานที่เรียนรู้ทางธรรมชาติตามอัธยาศัย เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ (อุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2554, หน้า 22)

ในจำนวนอุทยานแห่งชาติต่างๆ นั้นอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานนับว่าเป็นอุทยานแห่งชาติที่น่าศึกษามากเพราะเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่มากที่สุดในประเทศไทย มีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์เป็นป่าต้นน้ำของแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำปราณบุรี จัดได้ว่าเป็นพื้นที่คุ้มครองที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่าและป่าไม้ จึงมีความเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานยังมีปัญหา ด้านการถูกบุกรุกพื้นที่ทำลายสัตว์ป่าถูกล่าไปขาย ซึ่งจะต้องดำเนินการแก้ไข (อุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2554, หน้า 1-2) และพัฒนาอุทยานแห่งนี้ให้เกิดความยั่งยืน สร้างคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดการเรียนรู้ทางธรรมชาติจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างแผนการพัฒนาให้เป็นอุทยานแห่งชาติที่ยั่งยืนโดยการสร้างคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางธรรมชาติจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ประเทศไทย

คำถามการวิจัย

แผนการพัฒนาให้เป็นอุทยานแห่งชาติที่ยั่งยืนโดยการสร้างคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางธรรมชาติจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จะทำอย่างไร

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่การวิจัยในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและเขาพระเนินทุ่ง โดยการบูรณาการจากโครงการย่อย 2 ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยข้อมูลจากโครงการย่อยที่ 1 จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและเขาพระเนินทุ่ง จำนวน 20 คน (2) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน (3) ภาคชุมชน จำนวน 5 คน (4) นักท่องเที่ยว จำนวน 5 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 40 คน

ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) จากการวิจัยเชิงปริมาณของโครงการย่อยที่ 2 โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) จากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวในเขื่อนแก่งกระจานและเขาพระเนินทุ่ง แห่งละ 209-210 คน จนครบจำนวน 419 ชุด

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

1. **แผนการพัฒนา (Development plan)** เป็นแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic plan) หมายถึง เอกสารที่ถูกจัดเตรียมไว้ เพื่อการพัฒนาให้เป็นอุทยานแห่งชาติที่ยั่งยืนโดยการสร้างคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางธรรมชาติจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

2. **อุทยานแห่งชาติที่ยั่งยืน (Sustainable national park)** เป็นการสร้างคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่ยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย คุณค่าด้านเศรษฐกิจ คุณค่าด้านสังคมและวัฒนธรรม และคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

3. **การสร้างคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยว (Building destination brand equity)** เป็นการสร้างคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางธรรมชาติจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

4. **การเรียนรู้ทางธรรมชาติจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Natural learning through ecotourism)** เป็นการศึกษาเรียนรู้สิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่ดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดด้านความสามารถของธรรมชาติ โดยตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชากร และชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้บริหาร พนักงานในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและอุทยานแห่งชาติอื่นๆ อีกทั้งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ นักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง และชุมชนจะได้ร่วมกันในการพัฒนาให้เป็นอุทยานแห่งชาติที่ยั่งยืนโดยการสร้างคุณค่าตราแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางธรรมชาติจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะส่งผลดีต่อความเข้าใจร่วมกันถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ทางธรรมชาติจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ว่า ถ้าการท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาและการมีกิจกรรมก็จะเป็นแนวทางในการเรียนรู้ธรรมชาติ โดยนำมาซึ่งรายได้สู่จังหวัดและประเทศโดยรวม คู่ขนานกับการเกิดความยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานด้วย